

Vedkommende og æstetisk flot bog:

Livskvalitet i ordløse fotos

Kim Rasmussen anmelder:

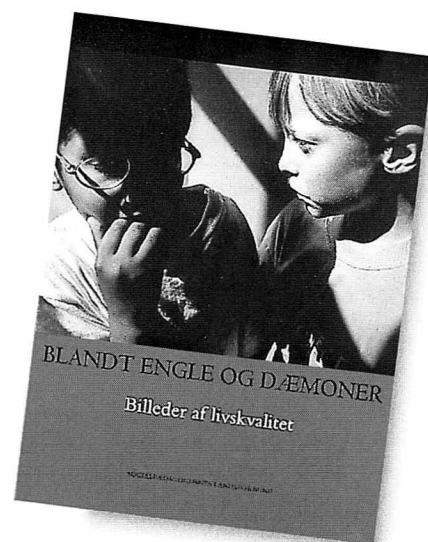
“Blandt engle og dæmoner – billeder af livskvalitet”.

Socialpædagogernes Landsforbund 1999.

105 fotografier 144 sider.

Redaktion: Hanne Juul Nielsen og Helle Lorenzen.

Billedredaktion: Morten Bo.

“Blandt engle og dæmoner – billeder af livskvalitet” er en fotobog i stort format – 24x32 cm, udgivet af Socialpædagogernes Landsforbund. Et synligt resultat af kampagnen “Billeder af livskvalitet”, som forbundet satte i værk i 1997. Dengang fik ni unge fotografer fra fotoskolen Fatamorgana (der just har haft 10 års jubilæum) til opgave hver især i en måned at opholde sig på en socialpædagogisk arbejdsplads, – nialt, fra døgninstitutioner til værksteder og bo-enheder. Indholdsmæssigt lød opgaven på via fotomediet og med indlevelse og medleven, at indfange livskvaliteten i arbejdet med handicappede og socialt truede mennesker.

“Resultatet” foreligger nu. En vedkommen- de og æstetisk flot bog – med ikke mindre end tre forord (af forbundsformand Kirsten Nissen, af socialminister Karen Jespersen og af fotograf & billedredaktør af værket Morten Bo), og med forskellige udsagn af socialpædagoger indimellem billederne. Tidligere har disse været vist som fotoud- stilling på Københavns Rådhus og ved

messen “Handicap 99” i Bella Centret. Sådan en bog lægger op til kigning og re- fleksion. Noget af det første man begynder at reflektere over mens man sidder og kig- ger er, hvad livskvalitet overhovedet er, – og om det kan lade sig gøre at fotografere livs- kvalitet? Jeg mener; man kan fotografere sin fætter eller man kan fotografere sine fødder; – begge objekter jordnære, elskelige og konkrete væsner. Men kan man også fo- tografere noget så abstrakt som livskvalitet?

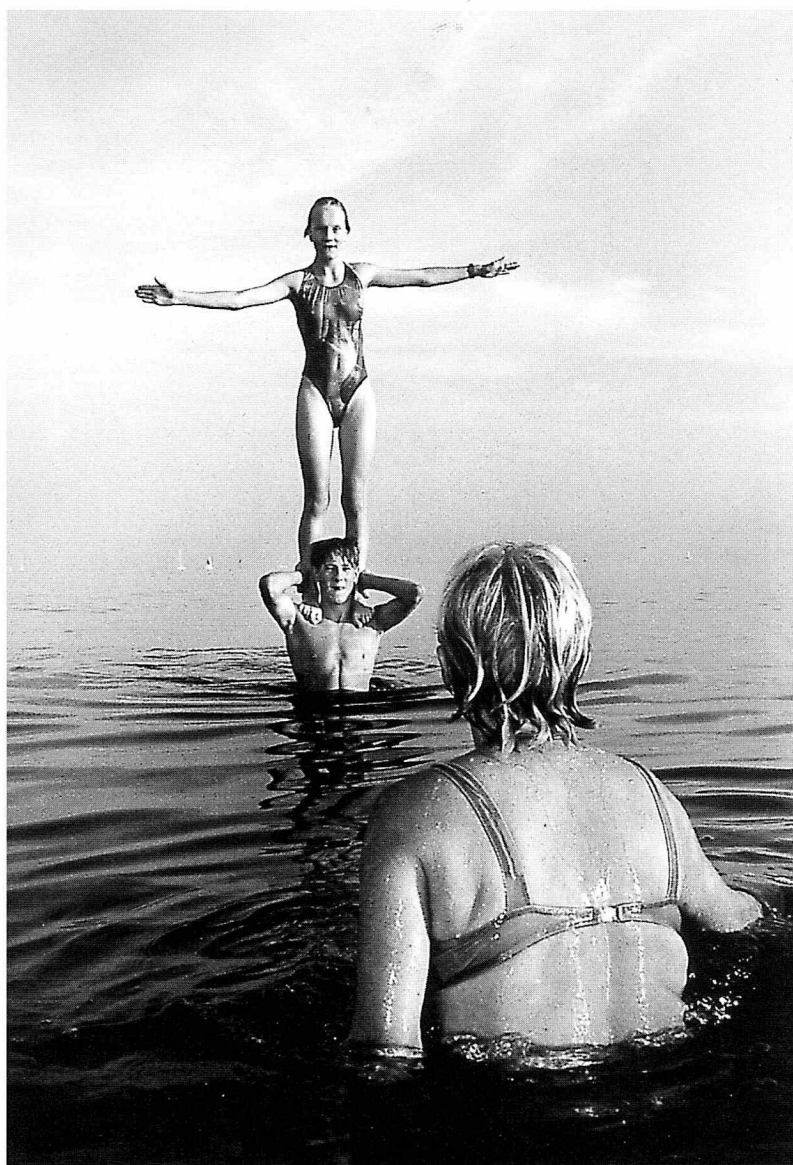
Fotomediets force er bl.a. dets evne til at gengive det fysiske og konkrete med kniv- skarp præcision og stor detaljerighed. Styr- ken er altså, at fotografiet troværdigt gengi- ver objektive forhold – dog uden at gengi- velsen kan siges at være objektiv. For foto- grafen foretager jo en masse subjektive valg (situation, perspektiv, beskæring, belys- ning, etc.) Derfor kan det undre, – ja i ud- gangspunktet synes ret umuligt at løse den opgave at skulle indfange livskvalitet, der jo både er noget abstrakt, undefinerbart, subjektivt, etc. Alligevel er man efter et par gennemkigninger og nærstudier af udvalgte

fotos ikke i tvivl om, at mange af billederne "rammer" noget væsentligt. Man fornemmer at billedredaktøren ikke har været i bekneb med at finde nok gode fotografier, men snarere har haft et prioriteringsproblem.

Hvis ikke man helt og aldeles vil afvise livskvalitetsbegrebet som tågesnak og røgslør, som forvaltningsdanmarks mantra i 90'erne og endnu et management-gummiord, så kunne man hævde, at bogen bidrager til og viser nogle af de ordløse aspekter ved livskvalitet. For hvem siger at livskvalitet altid kan og skal udtrykkes i ord? Med livskvalitet er det vel som med kærlighed; den opstår overraskende og uventet. Kærligheden mærkes så man ikke er i tvivl om dens vitalitet og eksistens – så længe den varer. Og den fordufter ofte igen, lige så stille – af kendte eller ukendte årsager, uden man kan gøre noget for at bevare den. Endelig er fænomenet i sig selv ordløst selvom det ikke har skortet på ord for at få den i tale.

Mange mener – herunder også undertegnede, at livskvalitet ikke kan måles og ikke er noget særlig godt begreb, mens "de sager" og "de fænomener", begrebet sigter til både er relevante og centrale, – ja "livsvigtige". Så hvorfor ikke forsøge at lade sag og fænomen komme til udtryk i et ordløst medium som foto? Også selvom sådanne forsøg stiller krav til både refleksionsevnen, synssansen og den filmaktuelle 6.sans (fornemmesansen).

Hvad viser fotografierne? Først og fremmest udtrykker de mere, end der kan sættes ord på – for nu at slå pointen helt fast. Derudover viser de ikke helt overraskende men meget overbevisende, at "det væsentlige" knytter sig til de mellem menneskelige forhold, – konkret udtrykt i "holde i hånd", "holde om hinanden", "samvær", "ven-

RASMUS BAANER

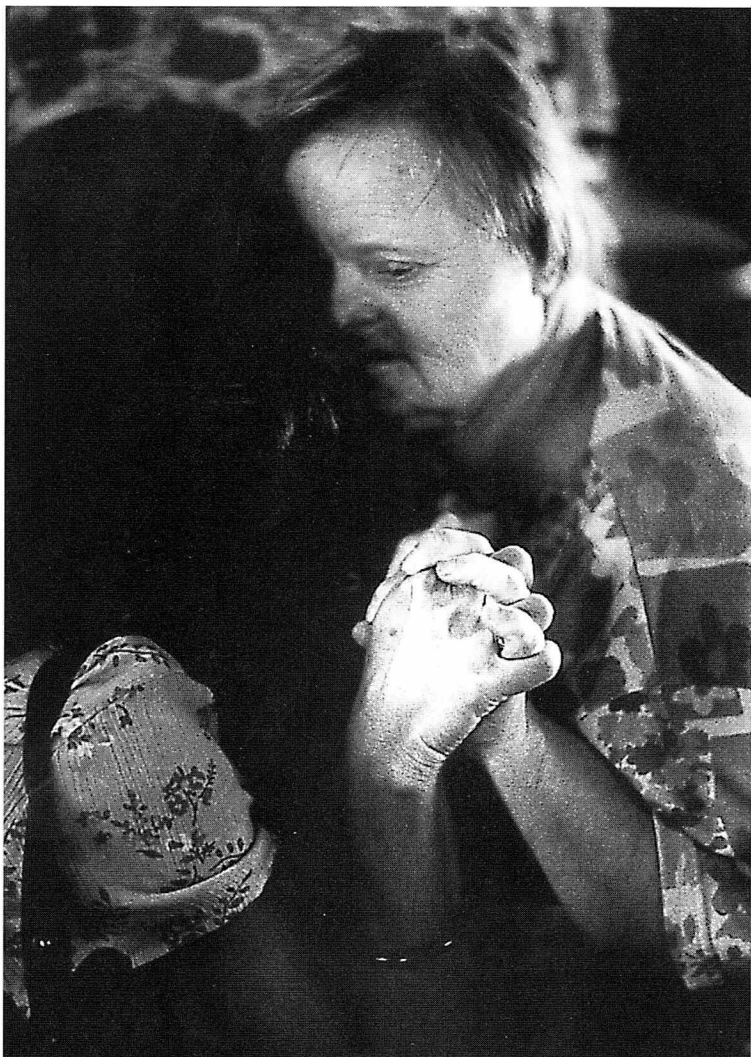

ANJA CALLIUS

skab” og lignende kropslige forhold. Derudover ser man fotos af væsentlige relationer i forholdet til dyr; kanner der kæles med, hunde der klappes og heste der holdes. Så er der alle de motiver, hvori der indgår vand og som vidner om det særlige relationsforhold “vand-menneske”; der leges med vand, der slappes af i vand, der bades, hoppes, osv. Atter andre viser variationer af menneskelige udtryksformer; latter, grin, skrig, udbrud, alvorsblik, iagttagende tøven, blik-kontakt.

Nogle af de motiver der er blevet stående på *min* nethinde efter et par gennemkigninger, er motivet med de to små mongolbørn, der nænsomt krammer hinanden (s.24), barnet på græsplænen, der ligger sammenkrøbet med knæene trukket op under sig (s.73), mongoldrengen der sidder op af en husmur og finder glæden i at kaste sand op i luften (s.80), den angste mismodige ældre kvinde, der med flettede fingre holder pædagogen i hånden, mens hun læner sig imod den professionelle støtte (s.83), den unge kortklippede dreng med de sorgfulde øjne taget i “close up” (s.87), drengen uden fødder, nogen – men med ble, der står i bro (s.92), den ældre mand, der holder et foto af en dreng (ham selv som barn?) op foran sit ansigt, så dette skjules halvt (s.102), og endelig badebilledet med kristussymbolikken, hvor en pige med udstrakte arme (korsfæstet) står på skuldrene af en dreng (hvilken balanceevne!), mens hun opmærksomt kigger hen på en person, der nærmer sig (pædagogen?) (s.143).

Givet er det, at bogen indeholder mange fængende fotografier, der bidrager til at konkretisere ens indre mentale billeder af det institutionelle hverdagsliv og “dets beboere”. Jeg deler den grundlæggende betragtning, der udtrykkes i billedredaktørens forord, at det er vigtigt ikke kun at vise billeder af glæde og udadvendthed, men også af magtesløs-

JANE VORRE

hed og desperation. Skønmaleri og tabuisering af sorg og smerte tjener intet fornuftigt formål, – slet ikke hvis målet er “et bedre liv”. Derimod tror jeg ikke på argumentet, at billederne skulle kunne bidrage til større forståelse i omverdenen for handicappede, udviklingshæmmede, etc. Fordi manden på gaden har set fotos fra den institutionelle verden, og derfor bedre kan kende og genkende “dem” på forhånd (jvf.s.12), så bliver omverdenen sgu ikke mindre kiggende. Det er ønsketænkning og blød idealisme. Der skal mere end billeder til for at nå dette. Bogens særlige berettigelse og værdi består snarere i, at den er med til at fastholde “konkrete billeder” af sorg, skepsis, lykkefølelse, nærhed, tillid, tryghed, glæde. Dvs. nogle af de mange (uklare) ord som pædagogikken har overskud af, – men institutionshverdagen ofte er i underskud for. De konkrete billeder kan derfor fungere som anskuellesundervisning på lige fod med eller bedre end mange pædagogiske teoretiske anvisninger, – bogen ku’ blive en undervisningsbog.

Samtidig må man spørge sig selv, hvorfor SL ikke har benyttet lejligheden til at lade de udviklingshæmmede selv tage fotos? Dette kunne både have bidraget til de “anbragtes”/-“indsattes” ytringsfrihed og vises som ordløse visuelle ytringer. Havde man bedt de anbragte om selv “at skyde fotografiske skud” med fx. engangskamera eller digitalkamera, ville der givetvis også være kommet interessante billeder ud af det. Og ville det ikke samtidig kunne have belyst noget væsentligt ved dét, som på den ene side er en socialpædagogisk arbejdsplads og som på den anden er anbragte menneskers institutionaliserede liv? Mens der tænkes over dette til en fremtidig udviklings- og kampagnestrategi, har vi med fotobogen fået et kalibreret dokument, der viser meget af dét der falder udenfor de gængse kvalitetsmål.